

כתיבה ועריכה: מאיר אביטן

כרתי - כרשה - לוף, דומה לבצל ירוק

הנהוגים לקיים את סדר ראש השנה לפני ברכת המוציא, יברכו לפני אכילת הירק "בורא פרי האדמה". אם כבר בירכו על הקרא, על הרוביא או על הסלק אין מברכים שוב ואומרים רק: "יהי רצון..."

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה.

לאחר האכילה אומרים בקשה זו:

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ וּ-אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

שְׂיִכְרְתוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׂוֹנְאֵינוּ וְכֹל מִבְּקָשֵׁי רְעֵתָנוּ.

בקשה אישית:

כל אחד ואחת יכולים להוסיף את מה שברצונם שייכרת, את הגורמים הפנימיים או החיצוניים המפריעים לצמיחתם ולהתפתחותם האישית.

הירק:

כְּרִשָּׁה, או בשמה העממי לוף, דומה לבצל ירוק, ובארמית היא מכונה כרת. השם מזכיר את שם הפועל "לכרות", ומסמל את התקווה שכל האויבים, השונאים ומבקשי רעתנו יניחו לנו. ניתן גם לכוון בבקשה שייכרתו כל הגורמים הפנימיים או החיצוניים המפריעים לנו לצמיחה ולהתחדשות.

בערבית שם הירק הוא כְּרָאָת. המילה העברית מתועדת לראשונה במשנה¹, במסכת כלאיים (בערך 200 לספירה): "חֲזַרְתָּ וְחֲזַרְתָּ גְלִים, עֲלִשִׁין וְעֲלִשֵׁי שְׂדֵה, כְּרִישִׁים וְכְרִישֵׁי שְׂדֵה", והיא מופיעה גם פעמים רבות במשנה. בתלמוד² היא מוזכרת בשמה הארמי "כרתי", מה שכנראה מעיד על כך שהיה זה מאכל פופולרי ביותר.

¹ **הַמְּשֵׁנָה:** תורה שבעל פה המכילה הלכות שנאמרו בידי התנאים. הלכות אלו שנאמרו לאורך הדורות בעל פה נכתבו לתוך קובץ הנקרא משנה. הקובץ נערך בתחילת המאה השלישית לספירה, על ידי רבי יהודה הנשיא וחכמי דורו.

² **תלמוד בבלי:** חיבור שבו מסוכמת הגותם ההלכתית והאגדית המרכזית של האמוראים - חכמי בבל וארץ ישראל בתקופה שלאחר חתימת המשנה, מתחילת המאה השלישית ועד לסוף המאה החמישית. התלמוד הבבלי נכתב בעיקרו כפרשנות על דברי דורות קודמים של חכמים, דהיינו על המשנה.

הטעם לאכילת הירק:

השם כרתי משמש כמשחק מילים לשורש המילה כרת בעברית, וכך הלשון בבקשה - שייכרתו אויבי עם ישראל ושוואיהם.

זוהי ברכה לאומית הנוגעת לביטחון האומה ומבטאת בקשה ורצון שכל אויבי העם היהודי יניחו לנו. לאורך כל אלפי שנות קיומו, העם היהודי חווה על בשרו סבל ומכאוב מעמים אחרים, ובכל שנה ובכל דור עומדים עליו אויבים הרוצים ללכותנו וניצלנו מהם. והנה הגיעה העת שבה קמה מדינת ישראל ואנו חיים בתוכה ומגינים על עצמנו, אולם עדיין ישנם אויבים שאינם רוצים בקיומנו בעולם.

הידעת?

לגולו של השם

הכרשה אינה מוזכרת בתנ"ך בשם זה, אולם אונקלוס¹ בתרגומו על התורה, תרגם את המילה "חציר" כ"כרשה": "וְכָרְנוּ אֶת הַדְּגָה אֲשֶׁר נֹאֵל בְּמִצְרַיִם חֲרָשׁ אֶת הַקְּשָׁאִים וְאֶת הַאֲבֻטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים" (במדבר י"א, ה'). **לדעתו החציר הוא כרשה הנזכר יחד עם הבצל והשום כמין הגדל במצרים.**

חכמים אחרים השתמשו במילה **קפלוט**, שיבוש של המילה היוונית קפלוטון ("בעל ראש"), וכך מתרגם **התנא יהונתן בן עוזיאל**:² **'קפלוטיא' כתרגום לחציר.** יהודים קראו לכרשה בשמות רבים, אך עם התחדשות הדיבור החי בעברית היה צורך להחליט על שמה העברי.

ועד הלשון העברי קבע בשנת 1930 את השמות הבאים: כרשה, חציר, כרתי וקפלוט. ב"מילון השפה העברית" (1935) קבע יהודה גור כי המילה היא כרשה, ולעומתו האגרונום ד"ר מלך זגורודסקי, ב"מילון כליבו לחקלאות" (1939), מכנה את הירק כרתי. בכרך ב' של מילונו, בחר גם אברהם אבן-שושן במילה **כרשה** (1949). הנסיבות שבהן החלה הכרשה להיקרא לוף מסתוריות למדי. תנובה, שבסוף שנות השלושים נכנסה לעסקי שיווק הירקות, כנראה נתנה לירק שם זה, בהשפעת המילה הגרמנית לוף. הלוף אמנם מוזכר במשנה (פאה ו', י') לצד הבצל והשום, אך מדובר בצמח אחר לגמרי.

• מלבד שימושיה הנרחבים בבישול, הכרשה ידועה כבעלת תכונות מרפאות רבות. כרשה היא תרופה טבעית מדהימה למחלות רבות. היא מונעת מגוון רחב של בעיות בריאותיות, מחזקת את מערכת הלב וכלי הדם ומנקה את כל הגוף.

¹ **אונקלוס:** בן אצולה ממשפחת קיסרי רומא שהתגייר במאה הראשונה, היה תלמידו של רבי עקיבא ונחשב לאחד מן התנאים. על פי המסורת היהודית חיבר את "תרגום אונקלוס" שהוא התרגום הארמי העתיק והמוסמך לתורה. התרגום נעשה כנראה בארץ ישראל בתחילת המאה השנייה, והוא נועד להביא את התורה לשפתם המדוברת של היהודים בתפוצות הגולה שדיברו ארמית.

² **יונתן בן עוזיאל:** חכם בדור הראשון מתקופת התנאים - המשנה. הוא חי כמה עשרות שנים לפני חורבן בית שני וחיבר את תרגום יונתן, תרגום הנביאים לארמית. קברו המיוחס לו נמצא ליד היישוב עמוקה שבגליל